

MECHTILD BORRMANNOVÁ

Dítě z trosek

Drama z poválečného Hamburku.
Minulost našich rodičů je i naší minulostí.

xyz

Dítě z trosek

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.xyz.cz

www.albatrosmedia.cz

Mechtild Borrmannová

Dítě z trosek – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

MECHTILD BORRMANNOVÁ

Dítě z trosek

Drama z poválečného Hamburku.
Minulost našich rodičů je i naší minulostí.

xyz

MECHTILD BORRMANNOVÁ

Dítě z trosek

Drama z poválečného Hamburku.
Minulost našich rodičů je i naší minulostí.

xyz

Kapitola 1

Hamburk, leden 1947

Na obzoru se objevilo první nařalovělé světlo. Táħlo se nad haldou sutin, sesouvalo do kráterů po bombách a vykreslovalo obrsy rozbořeného města. Honem přidal do kroku, už vidí, kudy po nerovném terénu našlapovat. Mráz mu ohlodával tváře i plíce, zalézal pod bundu, kterou mu matka spíchla ze staré armádní deky, a od země se prodíral tenkými podrážkami bot i děravými ponožkami. Od pusy mu stoupala pára, ale po rozvalinách hamburské čtvrti Hammerbrook se pohyboval suverénně, už na to měl vytrénované oko. Za provazem, jenž mu na bocích jistil příliš volné kalhoty, měl zastrčené kladivo na dobývání trubek, objímek a dveřních stěžejí ze stěn a kusů zdiva.

Mladší sestra Wiebke se na odklizené ulici držela na jeho úrovni a táħla za sebou ruční vozík.

Ten Hanno považoval za nejčennější rodinný majetek. Převezl na něm už pěknou řádku pokladů, které v rozvalinách ukořistil. Pásl po čemkoli, co se dalo zpeněžit na černém trhu, ale dnes naléhavě potřeboval dřevo na otop. Minulou zimu ještě v troskách nacházel trámy, dveře a okenní rámy, s nimiž překonali mrazivé dny, ale letos se mu nedařilo najít téměř nic. V prosinci dosud jezdily vlaky s uhlím a on si s několika dalšími chlapani troufl na otevřené vagóny. Venku na kolejích zakřivených do oblouku vlak pokaždé zpomalil. A pak to muselo odsýpat. Fofrem se přes spřáhla vyškrábat na vagón. Cesta nahoru a dolů byla nebezpečná, ale pokud někoho přemohl strach, že skončí pod vlakem, byl s ním amen.

„Jakmile nad tím začneš přemýšlet, je to hotová věc,“ varoval ho Peter. Když se ho na to doma vypyřádala matka, Hanno pokaždé tvrdil, že se jen vmísil mezi sběrače, co se motají okolo tratě.

Jenže koleje už zledovatěly, vlaky jezdily zřídkakdy a Angláni zdvojnásobili hlídky. Uhlí bylo prakticky nemožné sehnat.

Malinký pokojík, který Hanno s matkou a sestrou obývali v jejich vybombardovaném domě na Ritterstraße, rychle vychládal. Pokud se jim denně nepodařilo aspoň na hodinku dvě zatopit, v noci se v místnosti udělal stejný mráz jako venku. Před pouhými třemi dny ve svém provizorním přístřešku umrzla stará paní Schöningová, které Hanno v minulosti vždycky daroval trochu uhlí, když nějaké měl.

Z potravin na příděl se do sytosti nenajedli. Matka sice chodila oklepávat cihly, ale aby nakrmili všechny tři krky aspoň dopolosyta, o to se staral on a jeho úlovky směňované na černém trhu. Před dvěma dny našel pouzdro s drahým plnicím perem a cestovním kalamářem. Jeden Anglán mu za ně dal deset anglických cigaret a ty mu poté vynesly dvě kila brambor a jednu řepu.

Ohlédl se zpátky na ulici. Wiebke pochodovala sem a tam vedle vozíku a zkříženými rukama si rytmicky bušila do hrudníku.

Když Hamburk v létě 1943 zachvátily plameny a oni se vysoukali z bunkru, kde se předtím málem udusili, zůstalo jim jen oblečení, co měli na sobě. Uplynulo několik hodin od chvíle, kdy to spadlo na dům nad bunkrem. Ze zdí se uvolnila omítka, oblak prachu je štípal v očích i na plicích a všech čtyřiaadvacet žen, dětí a starých lidí, s nimiž tam dole uvízli, proměnil v šedé postavičky, které vypadaly jako z cementu. S cementovými obličejí, co křičely, modlily se nebo nařikaly. Zabralo celé hodiny, než se podařilo vchod zevnitř odklidit, a tam nahoře už byl den, když se tou dírou konečně jeden po druhém proplazili na světlo. Venku nemohl uvěřit svým očím. Všude kolem oheň, široko daleko ani jeden dům, ulici vůbec nešlo rozeznat, jen plameny a skelety zdí, které se tyčily k černé obloze. Slunce se za stoupajícími oblaky dýmu dalo spíš jen tušit. Den bez světla, přitom výheň jako v peci. A mezi sutinami všichni ti mrtví. Ohořelá těla. Horkem svašťelá a k nepoznání znetvořená.

Jak dlouho tenkrát stáli v místech, kde kdysi bývala jejich ulice, a nemohli pochopit, co mají před očima, to už nevěděl. Ale jak paní Krögerová pobíhala kolem a s jekotem se modlila otčenáš, starý Vogler soustavně cosi drmolil o božím trestu a paní Weiserová zůstala sedět u vchodu do bunkru s mrtvou dvouletou dcerkou v náruči, houpala se tam a zpět a monotónním hlasem opakovala: „Spinká... nic jí není... spí...“ Vybavoval si to přesně. On sám cítil prázdno. Neměl žádné pocity ani myšlenky. Jen tu zaraženou, ochromující nechápavost.

V jednu chvíli ho za paži popadla matka a zatřásla s ním, jak to dělávala, když se na něj zlobila. „Hanno! Hanno, poslouchej mě!“ zakřičela na něj. Slyšel ji jako z velké dálky a vzpamatoval se teprve, až mu uštědřila pohlavek. Ztuhlost končetin polevila, a jakmile udělal několik krůčků, uvědomil si, že má nesnesitelnou žízeň, a znovu dokázal jasně uvažovat. A jeho první myšlenka zněla: „Proč to Vůdce dovolil?“

Matka ho pevně stiskla za ruku.

„Musíme odsud zmizet, slyšíš? Pojedeme ke strýčkovi Wilhelmovi do Pinnebergu.“ Plakala. Slzy jí na cementovém obličejí malovaly cestičky připomínající praskliny v betonu.

Kdosi přinesl vodu. Hanno pil, jako by se snažil uhasit nejen svou žízeň, ale zažehnat i posledních několik hodin.

Do Wiebke museli vodu vysloveně nalít. Jenom tam stála, mlčela jako zařezaná a na nic nereagovala. Bylo jí šest, nevzmožila se ani na krok, a když vyrazili na cestu, musela ji matka nést.

Krátce se ještě zastavili u svého domu. Střecha i horní patro vzaly za své. A tam ho zahlédl. U jednoho dveřního překladu v rozvalinách stál ruční vozík, jako by tam na ně čekal. Hanno se vyšplhal na ještě horkou haldu sutin a snesl ho odtamtud. Cestou do Pinnebergu na něm táhl Wiebke. Podobně jako oni opouštěly město stovky lidí. Tichý, málem nekonečný vlak, v němž tu a tam zaplakalo dítě, ale jinak nikomu nebylo do řeči.

Do Pinnebergu dorazili po půlnoci. Strýc Wilhelm s tetou Margret bydleli na kraji města v prostorném domě se zahradou. Strýc dával od prvního dne jasně najevo, že ho jejich přítomnost netěší, prohlašoval, že ani

on neměl na růžích ustláno, a když byl doma, chodili kolem něj všichni po špičkách. Teta byla vlídná. Sice manželovi neodporovala, ale v kuchyni je utěšovala: „On to tak nemyslí. Nic si z toho nedělejte.“

Maminka si našla místo v továrně a z výdělků přispívala na domácnost, což strýce trochu obměkčilo. Ale jakmile skončila válka porážkou, začala být jeho zášť nesnesitelná. Že Hitler spáchal sebevraždu, považoval strýc za lež. Kromě toho nevynechal jedinou příležitost vysmát se malé Wiebke. Od osudné noci v bunkru koktala a v noci se pomočovala. Strýc nadával, že má nejdřív myslet a až pak mluvit. Že celý barák páchne jako chcanky a to její drmolení se nedá vydržet. Nato se s ním matka pustila do křížku, takže zpravidla odcházeli od stolu hladoví. Chtěli domů stůj co stůj, ale říkalo se, že Hamburk je uzavřený.

V srpnu 1945 se však dozvěděli, že pro obyvatele Hamburku uzávěra města neplatí. Následujícího dne byl strýc Wilhelm mimo domov a teta Margret jim vozík naložila příkrývkami, konzervovanou zeleninou, pytlek brambor, cibulemi, dvěma hrnci, trochou nádobí a příborů. Už chtěli vyrazit, ale teta ještě z domu dostrkala šicí stroj. „Když ho opatrně položíme nahoru a děti ho budou přidržovat, ještě se vám tam vejde. Já s tím stejně neumím.“ Matka to nejdřív nechtěla přijmout. „Co až si toho všimne Wilhelm?“ protestovala, ale teta zavrtěla hlavou. „To už nech na mně. Ty s ním umíš zacházet a určitě pro něj najdeš využití.“

Přestože Hamburk byl úplně zničený a oni tři dny a tři noci tábořili bez střechy nad hlavou u krajnice, neztráceli dobrou náladu. Dokonce znovu začali žertovat a společně se smát. Nejdřív vyklidili vchod do sklepa pod jejich domem. Tam chtěli prozatím žít, jenže Wiebke do sklepa zarputile odmítala vkročit. Plakala a nepomáhalo ani matčino ujišťování, že žádné bomby už padat nebudou, tudíž je to tam zavalit nemůže.

A tak vynosili horní haldu sutin a odkryli jednu napůl obyvatelnou místnost v přízemí. Hanno v rozvalinách sehnal dveře a prázdné okenní rámy vyplnili papundeklem. Zatímco matka s Wiebke si chodily přivydělávat oklepáváním cihel, on se od nynějška potuloval po troskách vybombardovaných ulic a v jednom kuse se pídil po čemkoli užitečném. Začátkem

září vyhrabal z haldy sutin kamna a seznámil se přitom s Peterem Kampem. Tomu bylo sedmnáct, od náletů se životem protloukal sám a pomohl Hannoveri těžká kamna naložit na vozík. Ruční vozík Petera dost zaujal, Hanno ho totiž mezitím zvětšil a stabilizoval pomocí vzpěr a těžkých fošen. Mladík mu za něj nabízel celý karton cigaret, ale Hanno byl neoblomný. Pak Peter navrhl, aby spojili síly, a od toho dne z nich byla sehraná dvojka.

V některých rozbořených oblastech platil zákaz vstupu, všude se tyčily výstražné tabule a Angláni uzavřené zóny obráželi v těch svých džípech. Ale Peter znal úkryty a tajné cesty a na černém trhu měl vynikající kontakty. Hanno se od něj přiučil, jak na věc, jak správně vyjednávat a se kterými překupníky radši vůbec neobchodovat. Na lov vyráželi vždycky ráno a pátrali po všem, co mělo hodnotu. Vpodvečer s kořistí zamířili na tržiště Neumarkt, směnili tam příbory, hrnce, vodovodní kohoutky, umyvadla, ubrusy a ložní prádlo za cigarety nebo říšské marky, zatímco plech, kov a kabely nosili na zadní dvorek k Alfredu Körnerovi, který všechno náležitě vážil, ale platil výhradně v říšských markách.

Takto spolupracovali přes rok, až do loňského října. Tehdy Petera sebrali při jedné razii na Neumarktu. Protože se to nestalo poprvé, putoval na měsíc za mříže. Začátkem listopadu měl být zpátky. Jenže nedorazil. Ještě předtím, než ho zatkli, mluvil o tom, že touží po změně. „Pryč z Hamburku,“ říkal, „v troskách už se stejně nedá nic pořádného najít. Nejlíp úplně pryč z Německa. Do Ameriky.“ Možná to opravdu udělal. Byl toho schopný. Jen to, že se nerozloučil, mu Hanno zazlíval.

Tyhle myšlenky Hannoveri stále ještě kroužily hlavou, když se prodíral lednovým mrazem a ustavičně se ohlížel na ulici, kde stála malá Wiebke s vozíkem. Vtom ho uviděl. Vchod do sklepa mezi dvěma haldami trosek. Napůl zasypaný, ale přístupný. „No vida,“ zašeptal spokojeně. Opatrně sešel dolů po schodech, zvažoval každý krok. Ve zdi dosud visely dveřní panty, takže se hned pustil do díla a několika přesnými údery je vylomil, ale přitom nepoškodil. Po každé ráně se zaposlouchal, jestli ořes nerozpohyboval suť nad jeho hlavou. Kolem dál panovalo ticho. Spolu s okenním kovááním, které

našel předešlého dne, mohl za tenhle úlovek na černém trhu na náměstí Hansaplatz získat i pět až osm amerik a cigarety následně směnít za chleba. Ale na to radši nemyslet. Žádné myšlenky na jídlo, ty totiž jeho pozornost stáčely k hladu, jenž mu svíral žaludek.

Od vchodu dopadalo do sklepa sporé světlo a on obezřetně zamířil o něco hlouběji.

U levé zdi zmerčil malý dřevěný regál. Bude čím zatopit! Boční stěny byly přes metr a půl dlouhé, mezi nimi čtyři police. Opatrně fošny vyrazil, dbal na to, aby nepoškodil dlouhé hřebíky. Desky opřel o zeď, hřebíky strčil do kapsy bundy.

Mezitím se v přítmí rozkoukal. Vydal se do zadní části sklepa. Leželo tam něco velkého. Bělavě se to třpytilo. Co to je? Dva tři kroky vpřed, pak se prudce zastavil. Dlouho stál na místě a zíral na nahé tělo. Vybalil se mu mramor, nablýskaný bílý mramor s šedomodkými čarami, a taky mu blesko hlavou, že bývala krásná.

Jako omráčený couval ke vchodu. Oči si musely zvyknout na denní světlo. Poblíž se cosi zatřpytilo. Sklonil se a automaticky drobný předmět vrazil do kapsy. Klopýtal ven, chtěl stůj co stůj pryč, dolů na ulici. Pak si vzpomněl na dřevo. Potácel se zpět. Jako potápěč se u vchodu do sklepa zhluboka nadechl, znovu se zanořil do přítmí, hodil si fošny na rameno a vynesl je. Venku se postupně uklidnil. Mrtvých už viděl spoustu. Mrtvoly ho neděsily, ovšem tahle žena byla jiná. Jinak mrtvá.

Když se s prkny blížil k ulici, zdálo se mu, že se nad rozvalinami najednou rozhostily nepřirozený jas a ticho. Zděšená strnulost. Nebylo slyšet žádné ptačí krákaní, z dálky sem studený vítr nezanese jediný zvuk. Pouze jeho klopýtavé kroky a řinčení hřebíků a dveřních pantů v kapse bundy.

Wiebke stála na Anckelmannstraße, paže ovinuté kolem útlého těla, zkrhle přešlapovala z jedné nohy na druhou a vyhýbala se jeho pohledu.

Až když fošny naložil na vozík, uviděl ho. Za Wiebke se krčil hoch, mohly mu být tři nebo čtyři roky. Měl na sobě dlouhé kalhoty, pevné boty, zelený kabát z tlusté plstěné vlny a šedou pletenou čepici. Drahé, teplé oblečení, přesto Hannovi neuniklo, že je ztuhlý mrazem.

Wiebke rozpačitě zabodla pohled do země a vykoktala: „Našla jsem ho tady. Hanno, on je úplně sám.“ Chvilí trvalo, než pochopil, jak to sestra myslí. Zakroutil hlavou. „Ne, Wiebke. Jen si ho pořádně prohlídni. Opuštěně nevypadá. Pro toho si určitě někdo přijde. Jdeme.“

Wiebke se ani nehnula. „Prosím, Hanno. Přece ho tady nenecháme,“ zakňourala, „vždyť tady nikdo není.“ Chtěl odtamtud zmizet, a ne se dohadovat se sestrou, a hlavně se toužil vyhnout tomu, aby je načapali Angláni.

Kromě toho musí domů honem dostat to dřevo. Matka ho naléhavě potřebuje. Vyrázil s vozíkem kupředu. Malý šel za ruku s Wiebke, ale nedokázal držet krok. Netrvalo dlouho a sestra s capartem zůstali pozadu. Hanno na ně musel čekat, postupovali příliš pomalu.

„Vidíš sama. Akorát nás zdržuje,“ zaláteřil, a protože měla Wiebke znovu slzy na krajíčku, popadl kloučka bez okolků do náruče a sestře přenechal vozík. Obličejík měl hošík doruda zmrzlý a nehybný a Hanno hned pochopil, proč se mu tak špatně chodí. Malý byl pomočený a kalhoty mu zmrzly na kámen. Hanno si rozepnul svůj beztak příliš široký kabát a dítě pod něj skryl. Vypτάval se ho na jméno. „Ale no tak, snad víš, jak se jmenuješ? Kdepak máš rodiče?“ Klouček dál mlčel, pohled měl strnulý. A jak ho tak nesl mrazem, napadlo Hanna náhle, že dítě kolem sebe šíří totéž děsivé ticho, které před chvílí zaznamenal cestou z trosk.

Kapitola 2

Kolín nad Rýnem, srpen 1992

poslední hosté už odešli. Thomas a její kolegyně Irene ještě pomáhali zhladit po oslavě největší stopy, ale pak se rozloučili i oni. Vydařený večírek. Přitom zpočátku to tak nevypadalo. Horko nakumulované během dne spočívalo na zahradě a terase jako tlustá deka a ta správná atmosféra se ne a ne dostavit, ale když se okolo deváté přihnala bouřka, zničehonic se to změnilo. Na terase se pak tancovalo a popíjelo až do půlnoci, takže se trochu obávala, že si budou stěžovat sousedi.

Anna zapne myčku a zabalené zbytky pohoštění uloží do lednice. Hodiny na sporáku ukazují půl třetí. S poslední sklenicí červeného vína obejde kuchyňský ostrůvek a posadí se k novému oválnému jídelnímu stolu. Tenká, přes tři metry dlouhá deska z třešňového dřeva spočívá na dvou skleněných nohách a kraluje celému prostoru, jako by se vznášela. Ta lehkost ji uhra-nula.

Širokým obloukem leštěné dřevo pohladí. Stůl byl drahý, vlastně až moc. Před třemi dny jí ho dovezli, právě včas na oslavu jejích čtyřicátých naroze-nin. Už čtyřicátých! To číslo jí připadalo jako překážka. Za ní – to si pevně předsevzala – budou následovat změny. Proč si usmyslela, že hned první změna se bude týkat nového jídelního stolu a ten starý, který zdělila po matce, musí z domu, nedovedla přesně vysvětlit. Ale věkovitý kus nábytku, u něhož sedávala už od dětství, působil se všemi svými zářezy, vypálenými cejchy a skvrnami jako symbol. Symbol všeho těžkého. Koule u nohy. Újmy nahromaděné za dlouhá desetiletí se zaryly hluboko do dřeva a odoláva-

ly všem pokusům o renovaci. Anna si na té desce mohla číst jako v knize. Sklouznutí nože, rozmatlané borůvky, obtisky od červeného vína, když si matka v opilosti nemotorně dolívala, fleky od nedbale postavených, příliš horkých hrnců a černohnědé šrámy od zapomenutých cigaret. A byl to také stůl, u něhož se učila matčina pravidla. Bez práce nejsou koláče. Kdo šetří, má za tři. Život není peříčko.

Když dospívala a někdy, podle přísného matčina názoru, utratila peníze za nějakou zbytečnost, vždycky mámu předběhla, zakryla si uši rukama a zaječela:

„No jo, já vím. Kdo šetří...“

Jak moc se těmi pravidly sama řídila, si uvědomila až v posledních měsících.

Coby učitelka měla slušný, stabilní příjem a s penězi zacházela velice šetrně, velkou část investovala do zabezpečení své budoucnosti. Jakmile se však přihodilo něco neočekávaného, zmocnila se jí obrovská úzkost, která poslední dobou stále častěji eskalovala až do záchvatů paniky. Velký šedý pes, co na ni znenadání skočil. To pak lapala po dechu a myslela si, že ztrácí půdu pod nohama. Cítila neopodstatněný, existenciální strach, jež nedokázala vysvětlit a občas jí připadalo, že snad ani není její.

Smočí prst ve víně, přejeje po tenkém okraji sklenice a zaposlouchá se do sférického tónu. Potěšilo ji, že přišel i Thomas. Jejich manželství skončilo před pěti lety rozvodem. Nerozešli se ve zlém, ale přerušili spolu kontakt a teprve v posledních měsících se začali znovu pravidelně vídat. Jejich svazek ztroskotal na bezdětnosti. Když se ukázalo, že nemůžou mít děti, vrhli se oba do práce a už vedle sebe jen žili. Ona se naplno věnovala svým žákům a Thomas budoval kariéru jako partner v jedné prestižní advokátní kanceláři. Poslední roky svého vztahu svorně nazývali „lístečkovým manželstvím“. Skoro se nepotkávali, ovšem ráno i večer se na stole povalovaly nejrůznější vzkazy, které pokaždé končily rozloučením „Pusu“. Tehdy už se přítomnosti polibky dávno nezahrnovali.

Měla by si jít lehnout, ale Thomas se při úklidu zmínil o Anquistově usedlosti a od té chvíle její únavu vystřídal roztěkaný neklid.

„Mám jednoho klienta, co podává žalobu ohledně restituce majetku v Sasku. Jak to vlastně vypadá s usedlostí tvého dědečka v Uckermarku? Nechystá se ji tvoje máma nárokovat?“

Zasmála se a zavrtěla hlavou. „Určitě ne. Víš přece, že už jen zmínka na toto téma je pro ni tabu.“

Thomas hovořil o restitucích po sjednocení Východního a Západního Německa, a jak měl ve zvyku, tasil všechny argumenty pro i proti. Jeho závěr zněl: „Pokud tvoje máti nechce usedlost zpátky, mohla by aspoň dostat nějaké odškodnění. Důchod má přece jen dost nízký.“

Anna se napije vína.

Před čtyřmi lety matka prodala hospodu na Niehler StraÙe v kolínské čtvrti Nippes a utržené peníze investovala do koupě bytu v sousedním Ehrenfeldu. Coby živnostnice musí bývalá hostinská vyjít s malým důchodem, k němuž jí Anna každý měsíc něco přispěje. Ať už by se takové odškodnění pohybovalo v jakékoli výši, byl by nerozum, kdyby to matka aspoň nezkusila.

Anna obejde kuchyňský ostrůvek a sklenku na víno opláchne. Thomas se nabídl, že se na to podívá.

„Tak jako tak se tím teď zabývám. Jestli chceš, zkusím zjistit, jak to s tou usedlostí vypadá. Úplně nezávazně.“ Trochu váhala, ale nakonec souhlasila. Nemohlo to ničemu uškodit a s matkou by to probrala, až kdyby měla v ruce něco konkrétního.

Zmíněný rozhovor s Thomasem se odehrál jen tak mimochodem, mezi rachocením nádobí během úklidu. Teprve když i s Irene odešel, začala se cítit nesvá. Možná se unáhnila. Matka o čase stráveném v Uckermarku nikdy nemluvila a Anna znala jen útržky.

Že se na Anquistově usedlosti živil lesnictvím a chovem koní a po válce byli jako všichni velkostatkáři v sovětské okupační zóně vyvlastnění. Dědeček s matkou v roce 1946 uprchli do anglické okupační zóny, poté nasedli na loď a emigrovali do Jihoafrické republiky.

Víc o tom matka nevyprávěla, jen o čase stráveném v Johannesburgu se občas zmínila. Dědeček si na tamní kraj, lidi a podnebí nemohl zvyknout. Onemocněl, jakmile dorazili.

Matka pracovala jako písarka v dovozní firmě, kde se seznámila s Norbertem Meerbaumem. Byl obchodním zástupcem a také on po válce emigroval z Německa. Jednoho dne se u jejího psacího stolu objevil s kyticí a pozval ji, aby si s ním vyrazila do společnosti. O tom večeru vyprávěla ráda. „Šli jsme na dožínky majitelů plantáží, slavnost se konala v tanečním sále jednoho luxusního hotelu,“ líčila nadšeně. „On byl urostlý a vynikající tanečník. Rázem se z nás stala hlavní atrakce večera, ostatní hosté se za námi otáčeli.“ O rok později ji na terase téhož hotelu požádal o ruku.

První roky s Norbertem Meerbaumem byly pravděpodobně šťastné, svědčily o tom rozmanité fotografie a také matčin hlas, když o tom období hovořila. Roku 1952 se narodila ona – Anna – a krátce nato dědeček zemřel. Když jejímu otci nabídli dobře placené místo farmaceutického zástupce v Německu, přestěhovali se nazpátek.

„Obrovská chyba,“ říkala matka, když dospěla k tomuto bodu vyprávění, a kolem úst se jí objevila vráska lítosti a opovržení.

Bydleli v Kolíně nad Rýnem a otec byl pořád někde na cestách. Byt měli na Niehler StraÙe nad hospodou Šprýmy, jejímž stálým hostem se matka vzápětí stala. Na bouřlivé hádky svých rodičů si Anna dobře pamatovala. Otcovy služební cesty se neustále prodlužovaly, a když jí bylo osm, už se nevrátil vůbec. Od té doby pila matka od rána do večera a Anna plakala a křičela, když maminku našla na podlaze v kuchyni nebo v koupelně mezi vanou a záchodem – bezvládně tam ležela a nejevila známky života. Tak to šlo celé týdny.

A potom, ze dne na den, bylo najednou po všem. Matka se vzpamatovala, nastoupila jako servírka do Šprýmů a o dva roky později si nájemní smlouvu za celý podnik nechala přepsat na sebe. Ne že by s alkoholem skoncovala úplně, od té doby však popíjela s mírou a nikdy už se nezřídila do bezvědomí. Jako samoživitelka, která na vlastní pěst provozovala lokál, to v šedesátých letech neměla jednoduché. Byla krásná a kolovaly o ní obhroublé drby. Ale ona o ně nedbala, s chlapy za výčepním pultem si uměla poradit a nechutné pomluvy časem utichly. Roku 1965 se Norbert Meerbaum ozval ještě jednou. Dopis přišel z Antverp, žádal v něm zdvořile a stručně o rozvod.

* * *

To psaní stále má. Matka ho tehdy přečetla nahlas, roztrhala a vyhodila do koše. Protože otec v dopise vůbec nezmiňoval ji – svého andílka –, myslela si, že maminka určitě nějakou pasáž vynechala. Potají cary z koše posbírala a pečlivě nalepila na papír. Matka však nevypustila vůbec nic, skutečně své dceři nevěnoval ani slůvko.

Znovu se o ni pokusí plíživá bolest a ona se chvíli musí sama sebe udiveně ptát, proč tohle svědectví tátovy lhostejnosti dodnes schraňuje.

V posteli se dlouho převaluje a nemůže zabrat, okno otevřela dokořán a čeká, až chladný noční vzduch konečně pronikne i do místnosti. Možná by měla Thomase poprosit, aby to nechal být, jelikož nejpозději v okamžiku, kdy se objeví vyhlídka na odškodné, by si musela promluvit s matkou. A na tu hádku radši nechce ani pomyslet.

Zároveň ovšem cítí jistou zvědavost. O své rodině toho ví tak málo. Mohla by si do Uckermarku zajet a panství si aspoň prohlédnout. Matka se o tom přece vůbec nemusí dozvědět. Vnímá, jak se jí při poslední myšlence sevřelo hrdlo. A už je tady zase. Bušení srdce. Rozkymácená podlaha. Velký šedý pes strachu.

Kapitola 3

Okres Uckermark, duben 1945

První teplé jarní dny, kdy se z polí odpařovala ranní rosa a veškeré čekání dospělo ke konci, míval odjakživa nejradši. Ale dnešní idylce nevěnoval ani pohled. Heinrich Anquist stál na úzkém balkonu v patře usedlosti a dalekohledem si prohlížel příjezdovou cestu až k hlavní silnici. Trvalo to už tři dny. Posádková auta, pěchota, zásobovací vozy a občas i tanky. Ustupovali. Mluvílo se o nové obranné linii dále na západ, ale vpřed už to prorazí jen stěží. Silnici zaplnila procesí uprchlíků. Celé dny bylo slyšet burácení Stalinových varhan, neslo se přes jezera i ztichlé kopce a nezadržitelně se blížilo. Dlouhé týdny sloužilo Anquistovo panství jako tranzitní tábor pro utečence. Přístřešek i stodolu zaplnili prakticky do posledního místečka, před čtyřmi dny ale všichni definitivně vyrazili na cestu. Byl rád. Déle by tolik lidí zaopatřit nedokázal. Zásoby potravin i krmivo pro koně docházely.

Těž služebnictvo a polské válečné zajatce Heinrich Anquist požádal, aby se sbalili a vydali na cestu spolu s uprchlíky. Věnoval jim dva koně a dva vozy. Stará Wilhelmine, která na panství čtyřicet let vařila a před několika měsíci si k sobě vzala svou osiřelou neteř Almuth z Berlína, však zůstala. A také Josef odmítl odejít, ten zde vyrostl a usedlost opouštěl pouze tehdy, když bylo třeba zavézt bandasky do mlékárny. V dětství ho postihla dětská obrna, od té doby měl jednu nohu ochrnutou. Že ve dvaceti letech nemohl naverbovat k vojsku, považoval za svůj neomluvitelný škraloup. „Dyť bych před nepřítelem daleko neutek,“ trousil vzdorovitě a jakékoli přesvědčování se míjelo účinkem.

V panském domě tedy zbylo jen skromné společenství. Kromě Wilhelmine, Josefa a Almuth usedlost obývala Anquistova dcera Clara a jeho snacha Isabell s dětmi Margaretou a Konradem. Byl by klidnější, kdyby odešli spolu s ostatními, ale syn Ferdinand před týdnem poslal telegram, že je na zpáteční cestě domů. „Ustupujeme. Stop. Za pár dní jsem doma. Stop.“

Isabell na něj chtěla počkat. „Neodejdu bez něj,“ prohlásila. „Vždyť tu určitě bude každou chvíli.“

„To Rusové taky,“ láteřila Clara, „měla bys myslet na děti.“

Jenže Isabell si to nenechala vymluvit. „Ferdinand dorazí dřív než Rusové a bude si vědět rady.“ To bylo její poslední slovo.

Včera do kufrů a truhel spěšně zabalili stříbrné přibory, cenné obrazy, míšeňský porcelán i prvotřídní oblečení a všechno to zakopali v lese u jezera. Rodinné šperky, hotovost a důležité papíry vložil do kovové schránky a schoval pod betonovou dlažbu za koňskými stáji. Věděl o tom jen on a Clara. Následně spálil Vůdcův portrét i svou stranickou legitimaci.

Do strany vstoupil v roce 1939. Jeho koňský chov se těšil vynikající pověsti a armáda byla jeho nejlepším zákazníkem. Pak mu ovšem oznámili, že v další zakázky může doufat jedině jako člen strany. Velkou hlavu si s tím nedělal. Politika ho nezajímala. Malý ústupek, říkal si tenkrát, ale po prvním kompromisu následovaly další.

Všechno šlo jako na drátkách, celé roky vydělával, i půdu si přikoupil. Až když přitáhla ruská vojska, začal mít pochybnosti. To už však bylo na všechno pozdě. Syn Ferdinand byl armádním důstojníkem, a když dostal dovolenou, přinášel zprávy z východu, kterým otec málem nemohl uvěřit. Vypálené vesnice. Střílení civilistů. Dokonce i o ženách a dětech mluvil.

A zítra v noci, nebo nejpozději ráno budou mít Rusy na prahu.

Zaslechl, jak se otevřely těžké dveře pánského salonku a kdosi se zastavil u vchodu na balkon.

„Tati?“ Clara Anquistová promluvila pevným hlasem. „Jsme připravení.“

Anquist sklopil dalekohled a otočil se čelem k ní. „Krávy nechte na pastvě, ale březí klisny ještě odvedte do stáje. Musíme přece nějak začít, až bude po všem.“

Sotva to pronesl a spatřil Clařin znepokojený pohled, rozpačitě se zarazil. Co to blábolí? Ale nemohl zastržit, že v sobě tuhle naději choval. Nějakým způsobem si bude muset poradit i v okupované zemi a funkční hospodářství se hodí vždycky. Dalekohled odložil stranou a vešel do místnosti.

Domluvili se, že se v příštích několika dnech ukryjí v chatě u jezera, než se uklidní situace a fronta odtáhne. Malá dřevěná chatrč zastrčená v lese. Roky ji nepoužívali. Cestička k ní dávno zarostla. Josef s Clarou předchozího dne rozbili přístávací lávku, jediný viditelný důkaz, že místo někdy využívali lidé. Když ještě žila Heinrichova manželka Johanna, večer po práci na molo pravidelně chodívali s dětmi. Projížděli se po jezeře v pramici, děti se učily plavat a v zimě bruslit. Ale to bylo v jiných dobách, v jiném životě.

„Zásoby, příkrývky, oblečení a petrolejové lampy už máme v chatě. Obě pušky jsou ještě schované,“ pronesla Clara. „Jídlo nám vystačí zhruba na týden.“

„Dobře.“ Ukázal k balkonu. „V noci nebo nejpozději zítra je tady máme. Večer vyrazíme.“

Poplácá jí po tváři. Už ve dvaceti, po matčině smrti, převzala Clara všechny povinnosti paní domu. Byla hezká, ale ne v tradičním slova smyslu. Nejspíš to byla ta její hrdost, tou přitahovala mužské pohledy. Slámově plavé vlasy, rovný nos i modré oči zdědila po matce. To, jak byla vysoká a silná, jak ji to táhlo ke koňům a nevyhýbala se tělesné práci, měla zase po něm. Rád by ji viděl pod čepcem, ale ona dle svých slov čekala na „toho pravého“. Nějakou dobu to vypadalo nadějně. Do oka jí padl Magnus Ambacher, kamarád jeho syna. Pocházel z Berlína a stejně jako Ferdinand chodil na Joachimsthalské gymnázium v Templinu. Ferdinand bydlel přes týden na internátu a víkendy trávil doma. Svěho kamaráda Magnuse brával pravidelně s sebou, ale když školu dokončili a Magnus se vrátil do Berlína studovat medicínu, postupně spolu ztratili kontakt.

Clara se všemožně snažila nedat najevo zklamání, ale Heinrich věděl, že ji to dosud trápí. Teď už jí bylo pětadvacet, a když přišla řeč na manželství, její odpověď zněla: „Uvidíme. Až skončí válka, uvidíme co dál.“